

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

مدرسه علمیه حضرت زینب (سلام الله علیها)

شهرستان یزد

هسته پژوهشی

عنوان

رابطه کودکان معلول با عدل الهی

از نگاه دین

استاد راهنما

سرکار خانم حسینی زاده

چکیده

دشوار بودن فهم سازگاری بعضی نقصان ها در جهان آفرینش از جمله وجود کودکان معلول با عدل الهی باعث شده بعضی در عدل الهی تشکیک به عمل آورده و شبهاتی در مورد این صفت مطرح کنند

این مقاله تلاشی است برای تبیین رابطه عدل الهی با معلولیت کودکان بنابراین ابتدا به صفت عدل و حکمت الهی می پردازد و سپس نظام حاکم بر جهان هستی یعنی نظام علی و معلولی را مورد بررسی قرار می دهد به معلولیت کودکان و علل و عوامل آن از دید کارشناسان و بعضی عوامل از دید اسلام پرداخته و در نهایت پس از تبیین عدم منافات عدل الهی با معلولیت کودک به توصیه های پیشگیرانه در این حیطه از دید اسلام و کارشناسان اشاره می کند .

کلیدواژه : عدل ، عدل الهی ، معلولیت ، کودک معلول

فهرست مطالب

مقدمه	۵
عدل	۶
شاخه‌های عدل الهی	۶
حکمت الهی	۷
نظام علی و معلولی	۱۰
کودکان معلول	۱۳
عدم منافات معلولیت کودکان با عدل الهی	۱۳
علت یابی معلولیت کودکان	۱۶
اسلام و علل مصائب و مشکلات	۱۷
آزمایش انسان	۱۷
نقش گناهان در بروز سختی ها	۱۹
اسلام و پیشگیری از معلولیت	۲۰
ازدواج با خویشاوندان	۲۱
تغذیه سالم	۲۲
رعایت آداب آمیزش	۲۳
پاداش ناملایمات و معلولیت ها	۲۵
همراه بودن سختی ها با خیر انسان	۲۷
نتیجه گیری:	۲۹

یکی از اوصاف الهی که شیعه به آن معتقد می باشد و جایگاه ویژه ای در بین صفات الهی دارا می باشد عدل است. در مکتب اهل بیت (علیهم السلام) عدل الهی یکی از اصول مذهب به شمار می رود. بر طبق این اصل، خداوند نظام هستی را براساس عدل آفریده است و در این نظام به حق و عدل رفتار می نماید و ظلم نمی کند. از آن جا که خداوند با هیچ نقصان و معلولیتی موافق نیست و این نظام را بر اساس حکمت و عدل آفریده است معلولیت کودکان را باید ناشی از علل و عواملی دانست که در به وجود آمدن آن دخیل اند. نظام هستی یک نظام علی و معلولی است و هر حادثه و اتفاقی که در این جهان رخ می دهد نشان دهنده وجود علت تامه آن است. بنابراین پیدایش افراد ناقص الخلقه مستند به علل و اسباب خاص آن است که کاملاً همخوان با حکمت الهی است و اگر غیر از این می بود ساختار عالم به هم می خورد از دید اسلام علل و عواملی باعث به وجود آمدن معلولیت در کودکان می شود از جمله این عوامل را می توان آزمایش انسان ها، گناهان افراد، تغذیه نامناسب، عدم رعایت بهداشت و آداب زناشویی دانست. و از آنجا که دین اسلام، آئین زندگی است، برای همه جنبه های زندگی انسان برنامه هایی ارائه کرده است در زمینه فرزند آوری و پیشگیری از معلولیت کودک نیز در اسلام توصیه هایی صورت گرفته است از جمله در مورد آمیزش و مسائل زناشویی و پیشگیری از معلولیت در اسلام آدابی بیان گردیده است که رعایت این آداب، در بهداشت فردی و اجتماعی، روحی و جسمی زن و شوهر، بچه دار شدن و سالم بودن آن، ازدیاد محبت و غیره تأثیر دارد.

برای روشن شدن بحث باید ابتدا به مباحث عدل و حکمت الهی که جدای از عدل او نیست و نظام علی و معلولی حاکم بر جهان به عنوان مباحث مقدماتی پرداخته شود .

می‌توانستند جهان را از بالا ببینند تمام نقص‌ها و نازیبایی‌هایی که از پایین به نظر می‌رسید همه محو و نابود می‌شد و معلوم می‌گشت از نوع خطای دید ناقص است.

مردمی که تکیه گاه معرفتشان منحصراً جهان است، خدا را حکیم و علیم و عادل و غنی و کامل بودن خدا را در آینه جهان دیده‌اند و بس، خواه ناخواه مجهولاتی که در این زمینه در جهان پیدا می‌کنند، لگه‌ای برچهره آینه شان می‌شود و مانع نشان دادن صحیح می‌گردد.^۱ قرآن در آیات متعدد به ما هشدار می‌دهد که ای انسان! بسیاری از خیال‌ها و گمان‌های تو اساس درست و صحیحی ندارد، چه بسا کارهایی که به نظر شما بد است و از آن‌ها کراهت دارید ولی در واقع به نفع شماست و چه بسا چیزهایی را که دوست دارید ولی در واقع برای شما شر است، چنان که شما در تشخیص ابتدایی و سطحی خود، جهاد را بد می‌دانید ولی در واقع برای شما خوب است.

«كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَ هُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَ عَسَىٰ اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَ عَسَىٰ اَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَ هُوَ شَرٌّ لَّكُمْ^۲؛ حکم جهاد بر شما مقرر گردید و حال آن که بر شما ناگوار و مکروه است لکن چه بسیار شود که چیزی را شما مکروه شمارید ولی خیر و صلاح در آن بوده و چه بسیار شود چیزی را دوست دارید و در واقع شر و فساد شما در آن است.»

جنگ و جهاد، گرچه به ظاهر سخت و دارای عوارضی بد می‌باشد ولی استعدادها را شکوفا می‌کند و لیاقت‌ها را بروز می‌دهد و به فرموده امام خمینی قدس سره جوهره وجود انسان در جنگ رشد می‌کند. در زمان جنگ و درگیری صفوف افرادی که تنها شعار می‌دهند از صفوف کسانی که اهل عمل هستند جدا می‌شوند. در قرآن نیز می‌خوانیم که چه بسا شما چیزی را ناگوار می‌دانید ولی خدا خیرکثیر در آن قرار داده است.

«فَعَسَىٰ اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ يَجْعَلَ اللّٰهُ فِيْهِ خَيْرًا كَثِيْرًا^۳؛ بسیار چیزها ناپسند شماست و حال آن که خدا در آن خیر بسیار مقدر فرموده است.»

اگر به واژه «حسابان» و مشتقان آن در قرآن دقت کنیم، خواهیم دید که قرآن پی‌درپی به ما اخطار می‌کند که بسیاری از خیالات و تصوّرات و گمان‌های شما باطل است، پس چنین خیال نکنید، چنان فکر نکنید، این نحوه گمان نبرید و امثال این تعبیرات که همه نشان دهنده انتقاد از دیدهای سطحی و عجولانه است.

۱. مرتضی، مطهری، عدل الهی، همان، ص ۹۵

۲. سوره بقره (۲)، آیه ۲۱۶

۳. نساء (۴)، ۱۹

قضاوت کردن ما نباید با توجه به یک زمان خاص صورت پذیرد، مثلاً جیغ و داد کودک در هنگام آمپول زدن نباید مبنای قضاوت ما باشد، بلکه باید درد کشیدن های قبلی کودک و سلامتی او را در نظر داشته باشیم، آن گاه قضاوت کنیم. همین طور دید ما نسبت به دنیا و مشکلات آن باید دید کلی و همه جانبه باشد. از یک روزنه باریک به دنیا نگاه نکنیم.

پس گذشته، حال و آینده را باید با هم دید، دنیا و آخرت را باید با هم دید، آن گاه قضاوت کرد. در پزشکی گاهی دستی را قطع می کنند تا تن سالم بماند. در بحث عدل خدا نیز لحظه ای و مقطعی قضاوت نکنیم و به تمام جوانب توجه نماییم.^۱

نتیجه گیری:

خداوند متعال ، نظام آفرینش را براساس علم و حکمت ، نظام علّی و معلولی و سببی و مسببی قرار داده است و هر آن چه که موجب اختلاف و نقصان در این نظام می شود را باید مستند به علل و عواملی بدانیم که خود انسان ها در آن دخیل اند. بنابراین بشر باید بداند که در هر مقامی و در هر موقعیتی که قرار دارد و هر اتفاقی که برایش پیش می آید بر اساس عدل الهی است و با اختیار و اراده ای که خدا به او داده است می تواند آن مقام ، موقعیت و اتفاق را بهتر یا بدتر کند و در صورتی که با اختیار باعث تباهی و نابودی خودش شد و باعث شد که از مقامی تنزل پیدا کند و سختی و درد و رنجی به او وارد شود نباید عدل خدا را انکار کند. چون خداوند بر اساس استعداد هر فرد نعمتی به او عطا می کند . معلولیت کودکان نیز یکی از نقصان های موجود در این نظام است که برخی از افراد آن را با عدل الهی سازگار نمی بینند. در حالی که این نقصان، معلول علت هایی است که انسان ها از آن غافل اند. از جمله این علت ها، عدم رعایت آداب آمیزش، تغذیه نامناسب در دوران بارداری ، وراثت و عوامل ژنتیکی می باشد. که همه این عوامل باعث می شود که کودک معلول پا به عرصه وجود بگذارد. و از آن جا که اسلام دین جامعی است برای پیشگیری از معلولیت کودکان توصیه هایی را نموده است که والدین باید رعایت نمایند. البته به هر علتی کودک ، معلول متولد شود خداوند این نقصان ها را در سرای آخرت به گونه های مختلف برای او جبران خواهد کرد. همچنین پاداشی بزرگ برای پرستاری از این کودکان در نظر دارد. ولی لازم است از طرف دولتمردان و موسسات و نهاد های مربوطه تمهیداتی برای به حد اقل رساندن معلولیت در کودکان اندیشیده شود از

۱. محسن قرائتی، همان، صص ۱۲۵-۱۲۹

جمله آموزش های لازم برای والدین و ملزم نمودن زوجین به انجام مشاوره های قبل ا ز ازدواج و انجام آزمایشات ژنتیک در زمان بارداری و پیشگیریهای لازم و...

منابع و مآخذ

۱. قرآن
۲. نهج البلاغه
۳. ابن بابویه (شیخ صدوق)، محمد بن علی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، قم، دار الرضی، ۱۴۰۶ ق
۴. ازدری، اسماعیل، دکتر برای همه، تهران، چاپ اقبال، نوبت سی ونهم، ۱۳۷۴
۵. جزایری، غیاث الدین، برگرفته از کتاب اعجاز خوراکیها، تهران، انتشارات کتابهای پرستو، ۱۳۴۵ ش
۶. جوادی آملی، عبدالله، تسنیم (تفسیر موضوعی قرآن کریم)، ج ۲۶، چاپ اول، قم، دفتر نشر اسراء، ۱۳۷۸،
۷. حکیمی، محمدرضا و حکیمی، محمد و حکیمی، علی - آرام، احمد، الحیاء / ترجمه احمد آرام، ۶جلد، دفتر نشر فرهنگ اسلامی - تهران، چاپ: اول، ۱۳۸۰ ش. ج ۱؛
۸. حلی، حسن بن یوسف، کشف اسراء، تصحیح حسن حسن زاده آملی، نشر اسلامی، قم، ۱۳۸۶
۹. _____ کشف المراد، تعلیق جعفر، سبحانی، چاپ سوم، قم، مؤسسه امام صادق (ع)، بی تا، ص ۱۲۴
۱۰. خرمشاهی، بهاءالدین، مسعود، انصاری، پیام پیامبر، چاپ پنجم، تهران، جامی، ۱۳۷۶، ص ۸۴۴

۱۱. دشتی، محمد، مسئولیت تربیت، قم، نشر امام علی علیه السلام، چاپ ششم، ۱۳۶۸ ش، ص ۸۷ به نقل از بهداشت جسمی و روانی کودک
۱۲. ربانی گلپایگانی، علی، کلام تطبیقی توحید^۱ صفات و عدل الهی، مرکز جهانی علوم اسلامی، قم، ۱۳۸۳ ش
۱۳. ربیعی، شمس الدین، اصول معارف اسلامی، کتاب اول، چاپخانه پدیده، تهران، ۱۳۸۱
۱۴. سبحانی، جعفر، الهیات و معارف اسلامی، چاپ پنجم، موسسه امام صادق علیه السلام، قم، ۱۳۸۲ ش
۱۵. سعیدی مهر، محمد، آموزش کلام اسلامی ۱، خدانشناسی، مرکز جهانی علوم اسلامی، قم، ۱۳۸۱ ش
۱۶. شرقی، محمد علی، اصول وافی، ج ۱، چاپ اول، دار الکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۷۱،
۱۷. شریف الرضی، المجازات النبویه، محمد بن حسین، ۳۵۹ - ۴۰۶ ق محقق: زینی، طه محمد، مکتبه بصیرتی، قم
۱۸. شهید ثانی، زین العابدین بن علی، مسالک الافهام فی شرح شرائع الاسلام، قم، دار الهدی، ج ۲
۱۹. الشیخ ابی جعفر الصدوق، من لا یحضره الفقیه، بیروت، دارالاضواء، الطبعة الثانیه، ۱۴۱۳ ق، ج ۳، باب ۱۲۱، ج ۱۲۱۲/۷
۲۰. طبرسی، حسن بن فضل - میر باقری، ابراهیم، مکارم الأخلاق / ترجمه میرباقری، ۲ جلد، فراهانی - تهران، چاپ: دوم، ۱۳۶۵ ش.، ج ۱
۲۱. طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، ج ۱۹، چاپ ۲۵، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم
۲۲. غرویانی، محسن، غلامی، محمدرضا، باقری، سید محسن، آموزش عقاید، انتشارات دار العلم، قم، ۱۳۸۱
۲۳. فیض کاشانی، محمد، تفسیر صافی، ترجمه عبدالرحیم عفیفی بخشایشی، ج ۲، چاپ ۲۴، قم، نوید الاسلام، ۱۳۸۶
۲۴. قرائتی، محسن، اصول عقاید (عدل)، ج ۲، چاپ دوم، تهران، مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، ۱۳۸۴
۲۵. قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۲، چاپ پنجم، انتشارات دار الکتب الاسلامیه، تهران، سال ۱۳۶۴
۲۶. قمی، شیخ عباس، سفینه البحار، دارالأسوء، الطبعة الثانیه، ۱۴۱۶ ق، ج ۷، باب اللام
۲۷. مجلسی، محمد باقر، حلیه المتقین، باب چهارم در بیان فضیلت تزویج و آداب آن، فصل چهارم
۲۸. _____ بحار الانوار، بیروت، مؤسسه الوفاء، ج ۶۳

۲۹. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، جلد ۲
۳۰. محدث خراسانی، احمد، عقاید و معارف اسلامی، چاپ اول، تهران: موسسه مطبوعاتی خزر، ۱۳۵۳ش
۳۱. مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقاید، ج ۱، چاپ هفتم، قم، موسسه انتشارات آموزش و پژوهشی امام خمینی ۱۳۷۰
۳۲. _____ جامعه و تاریخ از نگاه قرآن، چاپ اول، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله علیه، قم، ۱۳۹۰
۳۳. مطهری، مرتضی، جهان بینی توحیدی، چاپ ۲۷، انتشارات صدرا، تهران، ۱۳۸۸
۳۴. _____ عدل الهی، چاپ پنجم، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۷۰ش
۳۵. _____ مجموعه آثار، ج ۱، چاپ هفتم، تهران، صدرا، ۱۳۹۰
۳۶. مقرئ فیومی، احمد بن علی، مصباح المنیر، چاپ ششم، قم، دار الهجره، ۱۴۱۴ق، ذیل واژه حکم
۳۷. <http://www.hawzah.net/fa/question/questionview/۱۱۰۹۵>
۳۸. www.porseman.org/q/vservice.aspx?logo=images/right.jpg&id=۲۴۸۳۳
۳۹. www.shahrudi.parsiblog.com/Posts/۴۸۷/